

Skolor och elever i gymnasieskolan, läsåret 2010/11

Elevminskningen fortsätter i gymnasieskolan. Trots att antalet elever minskar så ökar antalet skolor. Såväl kommunala som fristående skolor har blivit fler detta läsår. Fler och fler elever väljer att gå i en fristående gymnasieskola. Kommunala skolor har i år 15 500 färre elever medan fristående skolor ökar med 6 500 elever. Elevminskningen är störst på yrkesförberedande utbildningar medan studieförberedande utbildningar ökar. Könsfördelningen är skev på de flesta utbildningarna. Jämnast könsfördelning har naturvetenskap, mest ojämn har energi.

Kommunala skolor tappar elever till förmån för fristående skolor

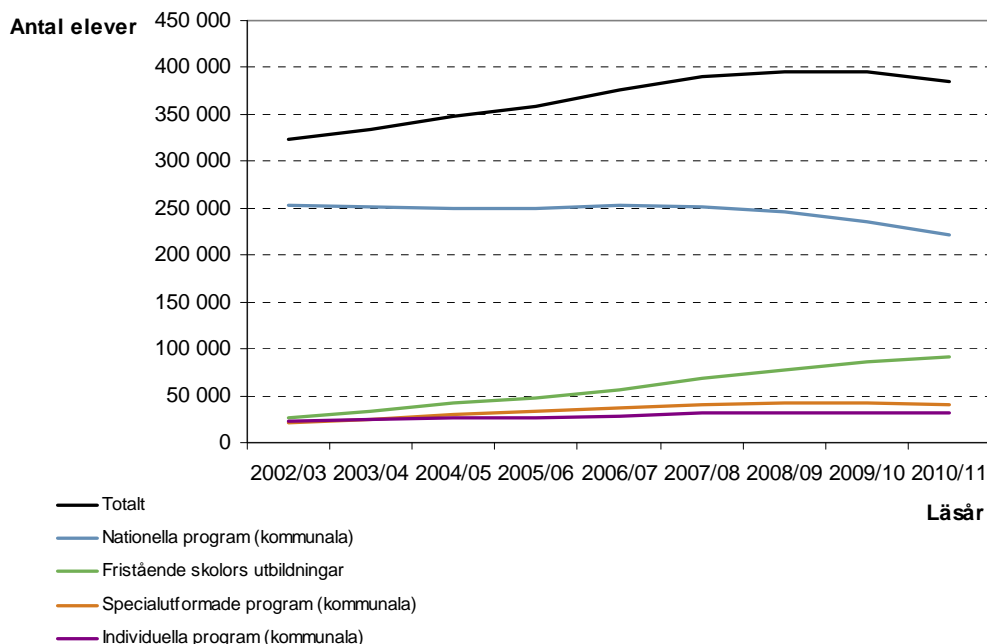
Elevminskningen i gymnasieskolan påbörjades redan läsåret 2008/09 och kommer att bli kraftig under de kommande åren. Anledningen till detta är små födelsekullar i slutet av förra seklet. Redan förra läsåret hade antalet elever minskat med 1 500 elever och uppgick då till 395 000. Detta läsår är minskningen betydligt större. Antalet elever är nu drygt 9 000 färre och uppgår till totalt 386 000.

Elevminskningen blir tydlig om man följer elever i år 1 över tid. Detta läsår är dessa elever 5 500 färre jämfört med läsåret 2009/10, då motsvarande minskning var 4 200 färre elever. Enligt elevprognosen kommer elevantalet att minska ytterligare fram till och med 2015 för att 2016 börja stiga igen.

Under flera års tid har kommunernas nationella program tappat elever till förmån för fristående skolor och specialutformade program, vilket framgår av diagram 1. Denna utveckling har alltså pågått under en period då elevunderlaget har ökat. När elevunderlaget nu minskar fortsätter en större andel elever att söka till fristående skolor. Jämfört med förra läsåret har kommunala skolor 15 500 färre elever medan fristående skolor har 6 500 fler. Denna tendens uppmärksammades redan förra året, som var det första året med generell elevminskning, men fristående skolors elevexpansion fortsätter och tilltar detta läsår. Flest elever, 75 procent, går förvisso fortfarande i en kommunal skola. Läsåret 2002/03 var motsvarande andel 90 procent. Under samma period har andelen elever i fristående skolor ökat från 8 till 24 procent, och landstingskommunala minskat från 1,5 till 1 procent.

Att fler söker sig till fristående skolor märks tydligt på eleverna som går i år 1. Kommunala skolor har 6 200 färre elever på nationella program jämfört med förra läsåret. Motsvarande minskning för specialutformade program är 1000 elever. För andra året i rad är det därmed endast till fristående skolor som de nationella programmen tappat elever. På fristående skolors utbildningar går 2 200 fler elever i år 1 detta läsår jämfört med förra läsåret.

Diagram 1. Antal elever i gymnasieskolan fördelat efter program/utbildning i gymnasieskolan. Läsåren 2002/03 – 2010/11

Fristående skolor främst etablerade i stora städer

Konsekvenserna av att antalet elever minskar generellt varierar mellan olika kommuner och län. I Stockholms län utbildas fler gymnasieelever detta läsår jämfört med förra, medan elevantalet i övriga län har minskat med 1,4 – 5,6 procent. Storstadskommunen Stockholm har inte påverkats negativt av det minskade elevunderlaget, vilket däremot Göteborg och Malmö har. Kommungruppen större städer, som inte märkte av elevminskningen förra läsåret, har däremot tappat elever detta läsår när elevminskningen är större. Samtliga övriga kommungrupper har färre elever detta läsår jämfört med förra.

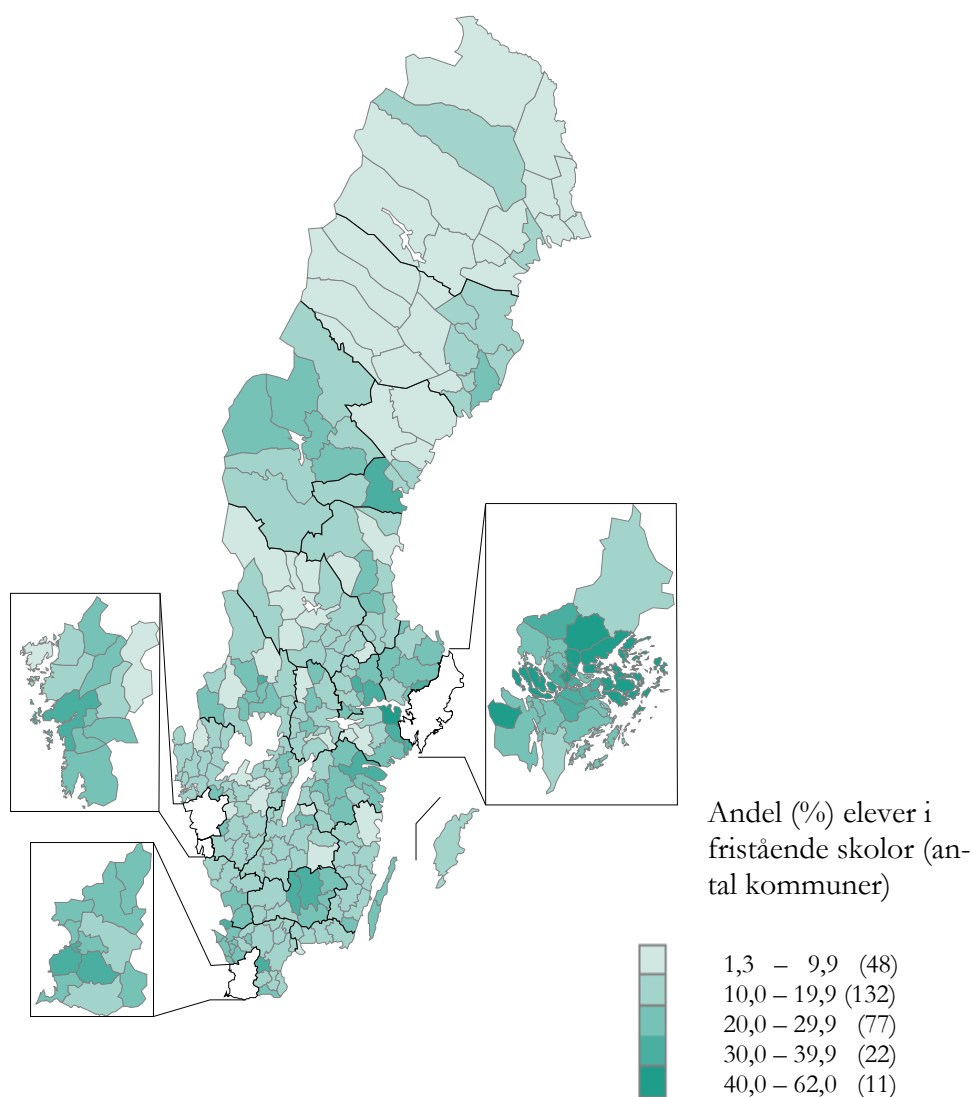
Elevminskningen slår olika för olika kommuner. I kommunerna runt omkring Stockholm, Göteborg och Malmö beror elevminskningen till stor del på att många elever söker sig in till storstädernas fristående skolor.

I Stockholms gymnasieskolor går 36 400 elever. Drygt hälften av eleverna (52 procent) får sin utbildning i fristående skolor. I Stockholm finns nu 95 gymnasieskolor och 67 av dessa har fristående huvudman. Allt större andel elever får sin utbildning i fristående skolor i Göteborg (45 procent) och i Malmö (39 procent). Andelen elever i fristående skolor i några andra stora städer är: Norrköping (34 procent), Linköping (33 procent) och Uppsala (28 procent). I samtliga dessa kommuner är andelen elever i fristående skolor större detta läsår jämfört med förra.

Andelen elever som går i fristående skola är högst för elever från storstadskommunerna. Där går sammanlagt 38 procent av eleverna i en fristående skola, antingen i

hemkommunen eller i en annan kommun. I fyra kommuner går minst hälften av de folkbokförda eleverna i en fristående gymnasieskola oavsett vilken kommun skolan ligger i: Österåker och Vaxholm (62 procent), Solna (53 procent) samt Ekerö (50 procent). Minst andel elever på fristående skola har glesbygdskommuner med knappt 12 procent. På länsnivå ligger Stockholms län högst (36 procent), följt av Kronoberg och Östergötland, båda med 27 procent.

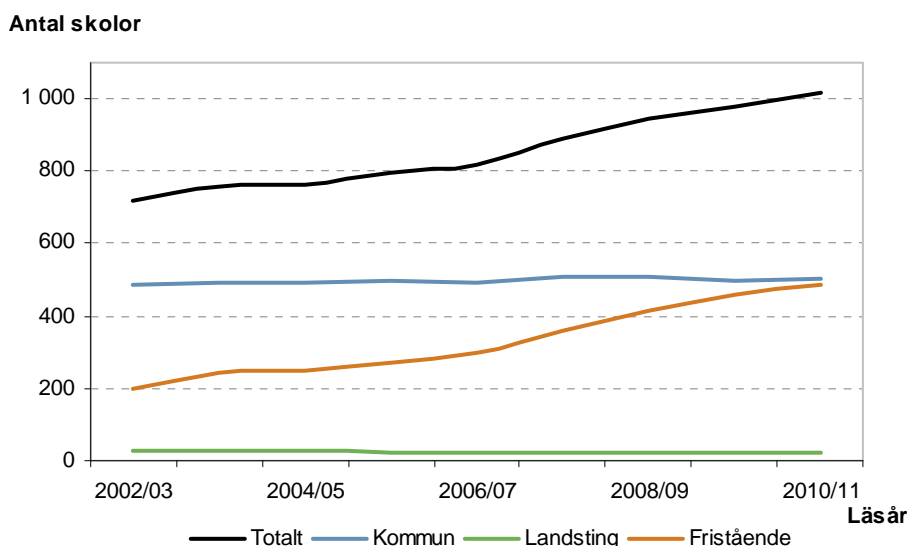
Diagram 2. Andel (%) elever i fristående gymnasieskolor per hemkommun 2010/11

Antalet gymnasieskolor ökar trots minskat elevunderlag

Över tid har antalet gymnasieskolor blivit allt fler under samma period som antalet elever ökat. Utvecklingen med allt fler gymnasieskolor fortsätter även detta läsår trots att antalet elever nu minskar rejält. Läsåret 2010/11 finns 1 015 skolor, vilket är 39 fler än föregående läsår. Nu finns 505 kommunala skolor, 489 fristående skolor och 21 landstingskommunala skolor. Detta betyder att det finns åtta fler kommunala och 31 fler fristående skolor. Sedan förra året har 28 skolor lagts ned och 67 nya startats. Av de nedlagda hade 15 kommuner som huvudmän och 13 var fristående. Kommuner startade 23 nya skolor och de fristående huvudmännen 44 nya skolor.

Diagram 3. Antal gymnasieskolor fördelat på huvudman, läsåren 2002/03 – 2010/11

Landets 1 015 gymnasieskolor erbjuder 4 800 utbildningar läsåret 2010/11. Detta är en ökning med omkring 100 utbildningar sedan förra året. Kommunala skolor har minskat sitt utbud något medan fristående skolor ökat med nästan 200 utbildningar. De 489 fristående skolorna har nu nästan 1 400 utbildningar, det vill säga i genomsnitt nästan 3 utbildningar per skola. Kommunala skolor har i genomsnitt 6,5 utbildningar per skola.

Kommunala skolor har fler elever per skola, i genomsnitt 574 elever. Det är en minskning med 40 elever i genomsnitt per skola jämfört med förra läsåret. Fristående skolor har vanligen färre program per skola varför antalet elever per skola är mindre. Detta läsår är elevantalet per fristående skola i genomsnitt 188 elever, vilket är en liten ökning jämfört med året innan. De landstingskommunala skolorna har i genomsnitt 181 elever per skola.

Det är stora regionala skillnader när det gäller gymnasieskolor och deras utbud. Av Sveriges 290 kommuner finns det minst en gymnasieskola i 278. I fem av kommunerna finns endast fristående skolor. Antalet kommuner med kommunala skolor är alltså 273 medan fristående skolor finns etablerade i 118 kommuner.

Färre elever går yrkesförberedande utbildningar

Elevminskningen drabbar främst de yrkesförberedande¹ utbildningarna. Detta läsår är antalet elever i yrkesförberedande utbildningar 7 600 färre jämfört med förra läsåret, vilket motsvarar en minskning med 4 procent sedan förra läsåret. Även det första läsåret med elevminskning (2008/09) hade de yrkesförberedande utbildningarna tappat flest elever.

Det är endast i kommunala skolor där yrkesförberedande utbildningar tappat elever. För dem har elevantalet minskat med 8 procent jämfört med förra läsåret, vilket motsvarar 10 600 färre elever. Fristående skolor har däremot inte drabbats av den generella elevminskningen, vilket gäller för både deras yrkesförberedande och studieförberedande utbildningar. Vad gäller deras yrkesförberedande utbildningar har elevantalet ökat med 3 200 elever, vilket för de fristående skolorna motsvarar en ökning med 7 procent jämfört med förra läsåret.

Kommunala skolors studieförberedande² program har tappat elever läsåret 2010/11. Detta läsår är antalet elever 2 300 färre, vilket motsvarar en minskning med 2 procent jämfört med förra läsåret. Denna nedgång motsvarar den generella elevminskningen detta läsår. Minskningen för de studieförberedande utbildningarna är dessutom inte lika stor som förra året då motsvarande antal var 3 500, då elevminskningen dessutom inte var lika stor som i år. Fristående skolors studieförberedande utbildningar ökade med 3 000 elever, vilket är en ökning med 8 procent jämfört med föregående läsår. Detta innebär en skillnad jämfört med förra läsåret då det var främst på yrkesförberedande utbildningar som elevantalet ökade.

Att kommunala skolor tappat elever och fristående skolor nu har fler elever märks tydligt när eleverna i år 1 granskas. Det är de yrkesförberedande utbildningarna som tappat elever, 3 200 färre, och studieförberedande utbildningar har drygt 500 fler elever i år 1 än förra läsåret.

---

¹ Till yrkesförberedande utbildningar räknas program eller utbildning motsvarande följande program: barn- och fritid (BF), bygg (BP), el (EC), energi (EN), fordon (FP), handels- och administration (HP), hantverk (HV), hotell- och restaurang (HR), industri (IP), livsmedel (LP), medie (MP), naturbruk (NP) samt omvårdnad (OP). Samtliga dessa utbildningar har som nationellt program krav på 15 veckors arbetsplatsförlagd utbildning (APU).

² Till studieförberedande utbildningar räknas program eller utbildning motsvarande följande program: estetisk (ES), International Baccalaureate (IB), naturvetenskap (NV), samhällsvetenskap (SP), teknik (TE) samt Waldorf (W). Grund för indelningen har varit om formellt krav ställs på 15 veckors arbetsplatsförlagd utbildning (APU) eller ej.

Fler elever väljer hantverksutbildningar

Läsåret 2010/11 går drygt 5 000 elever i år 1 på hantverksutbildningar, vilket är 360 fler än förra läsåret. Det är också den utbildning som har ökat mest procentuellt, 8 procent fler detta läsår i år 1. Denna utbildning har ökat flera år i rad. I antal räknat ökar naturvetenskap mest med drygt 700 fler elever, vilket motsvarar en procentuell ökning om 5 procent. Andra utbildningar som ökar är bygg, 4 procent, och naturbruk och samhällsvetenskap med 2 procent vardera.

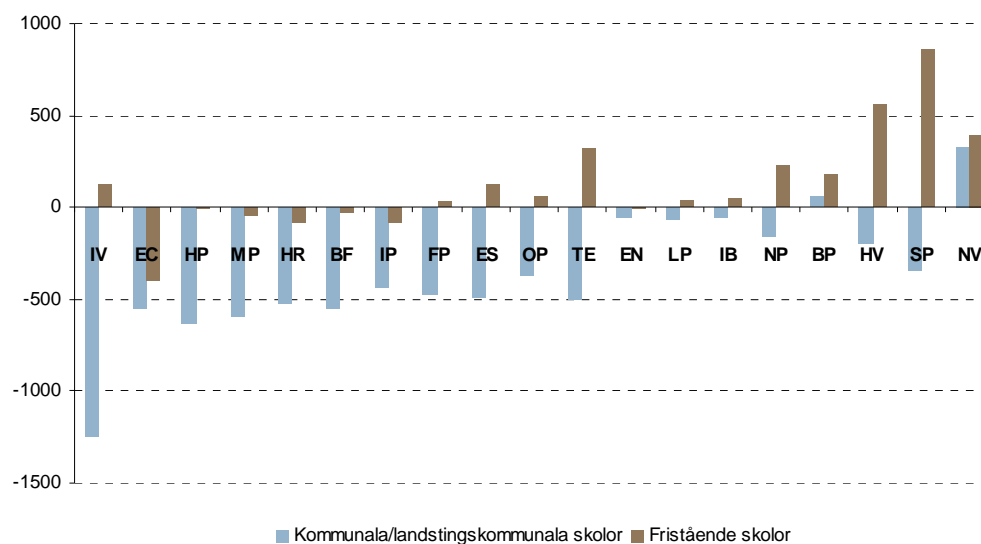
International Baccalaureate är till elevantalet i stort oförändrat. Alla övriga utbildningar minskar i år 1. Antalet elever i år 1 jämfört med föregående år har minskat mest för medie (-636), el (-949), handel och administration (-638) samt barn- och fritid (-573).

Samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga utbildningar är fortfarande de största utbildningarna. Ungefär en tredjedel av alla gymnasieelever går någon av dessa utbildningar, detta gäller även elever i år 1. På fristående skolor skiljer sig dock detta resultat. Där är även samhällsvetenskapliga utbildningar störst, men därefter följer elutbildningar med närmare 3 600 elever i år 1. I kommunala skolors program är el det nionde största programmet, med ungefär 4 100 elever i år 1.

Kommunerna tappar elever i 17 av 19 utbildningar medan de fristående tappar i endast sju. För program i kommunala skolor har handels- och administration (-631) tappat flest elever i år 1 jämfört med förra läsåret. Minskar gör även medieprogrammet (-591). De enda programmen i kommunala skolor som ökar i år 1 är naturvetenskap (+332) och bygg (+60). Bland de fristående skolornas utbildningar är samhällsvetenskap den utbildning som ökar mest (+859), näst mest ökar hantverk (+557). Elutbildningarna tappar elever på såväl kommunala skolor (-553) som på fristående (-396).

Ökningarna för samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga utbildningar i år 1 innebär också att dessa utbildningar ökar sina andelar i gymnasieskolan totalt, sett till alla årskurser, med ungefär en procentenhet vardera.

Diagram 4. Elevförändring i år 1 från läsåret 2009/10 till 2010/11. Fördelat på utbildning³ och huvudman

Ojämn könsfördelning

Könsfördelningen är ojämn på de flesta av gymnasieutbildningarna. Det stora undantaget är naturvetenskaplig utbildning där könsfördelningen är i stort sett jämn. Ytterligare fem utbildningar ligger i spannet 40 – 60 procent. Dessa är medie, IV, samhällsvetenskap, International Baccalaureate samt hotell- och restaurang.

Störst andel män har utbildningarna i energi, el, bygg, fordon och industri där 89–96 procent är män. I andra änden av skalan återfinns hantverk som med sina 88 procent kvinnor är den mest kvinnodominerade utbildningen. Bland de mansdominerade utbildningarna är andelen kvinnor mindre än vad motsvarande andel män är på de kvinnodominerade utbildningarna.

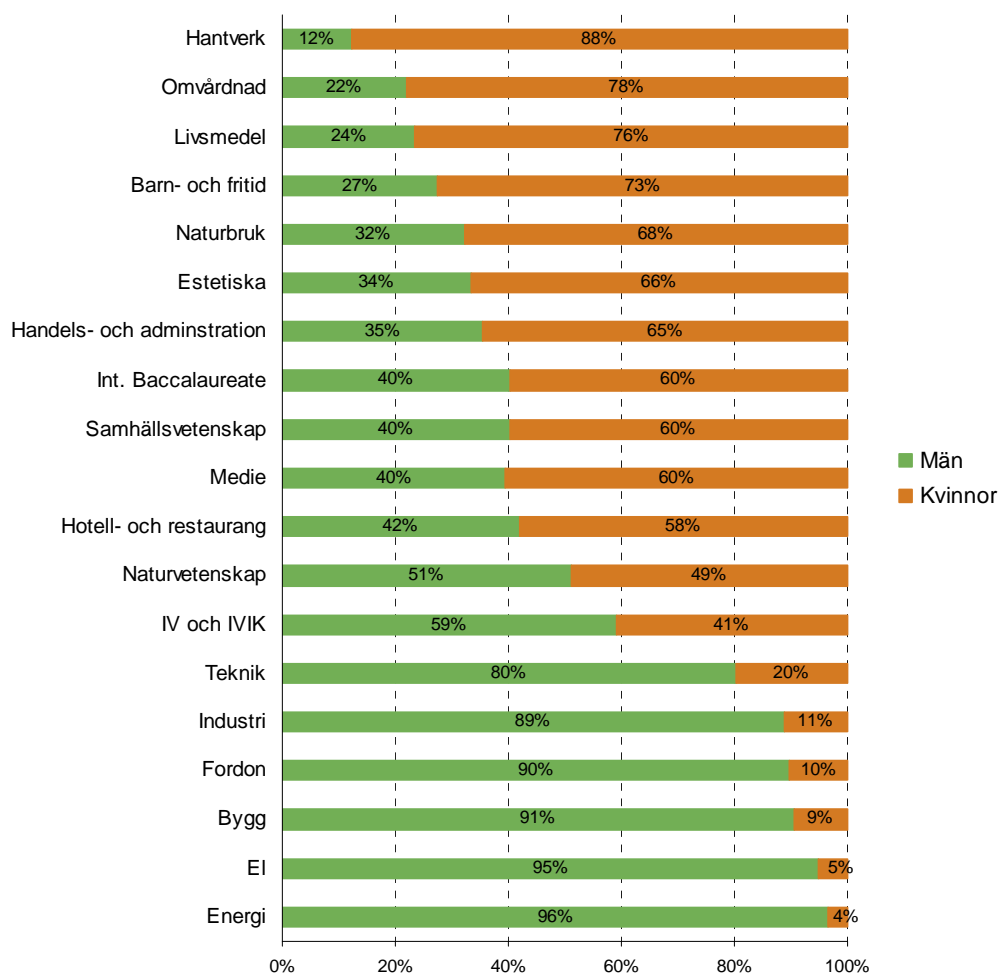
Av de studieförberedande utbildningarna har teknik den minst jämna könsfördelningen med 80 procent män och 20 procent kvinnor. Störst andel kvinnor bland de studieförberedande utbildningarna finns på estetisk utbildning där 66 procent är kvinnor.

De senaste fem åren har könsfördelningen på de flesta utbildningarna inte ändrats i någon större utsträckning. Störst förändring visar de tre yrkesförberedande utbildningarna bygg, handels- och administration samt omvårdnad, samt de tre studieförberedande utbildningarna estetisk, medie och teknik.

³ De olika utbildningarna är: barn- och fritid (BF), bygg (BP), el (EC), energi (EN), estetisk (ES), fordon (FP), handels- och administration (HP), hantverk (HV), hotell- och restaurang (HR), industri (IP), International Baccalaureate (IB), livsmedel (LP), medie (MP), naturbruk (NP), naturvetenskap (NV), omvårdnad (OP), samhällsvetenskap (SP), teknik (TE).

Av alla utbildningar är det främst för omvårdnad där den skeva könsfördelningen jämnats ut mest. För fem år sedan var andelen män 15 procent och detta läsår är andelen män 22 procent. Bygg har fortfarande en låg andel kvinnor, men utvecklingen har gått mot en mindre ojämn könsfördelning; från fyra procent kvinnor till nio procent på fem år.

Diagram 5. Elever i gymnasieskolan fördelat på utbildningsinnehåll och kön läsåret 2010/2011

Av de studieförberedande utbildningarna har teknik en underrepresentation av kvinnor, men andelen kvinnor har ökat med sex procentenheter under de senaste fem åren. På estetisk utbildning, som är kvinnodominerad, går utvecklingen också mot en jämnare könsfördelning. Läsåret 2005/06 läste 71 procent kvinnor estetisk mot 66 procent detta läsår.

Medie har utvecklats från att vara en utbildning med jämn könsfördelning till att mer och mer bli en utbildning som kvinnor väljer.

En jämförelse mellan huvudmän visar att de flesta utbildningarna i stort sett har samma skeva könsfördelning oavsett om det är en fristående eller kommunal huvudman. Andelen män på kommunala gymnasieskolor är drygt en procentenhet högre än andelen män på fristående skolor.

Antalet elever på fristående skolor ökar framförallt på yrkesförberedande utbildningar men det tycks alltså som att det ur ett könsperspektiv inte finns någon skillnad i rekryteringen. De fristående skolorna har därmed samma mönster i könsfördelningen som de kommunala skolorna. Vissa undantag finns dock. Störst skillnad mellan huvudmännen är det för omvårdnadsutbildningen, där elevantalet även i år ökar bland de fristående skolorna. Omvårdnad har en jämnare könsfördelning hos fristående huvudmän, där 37 procent är män mot bara 17 procent män hos kommunala huvudmän.

Gymnasieungdomar har svårt att hitta rätt utbildning

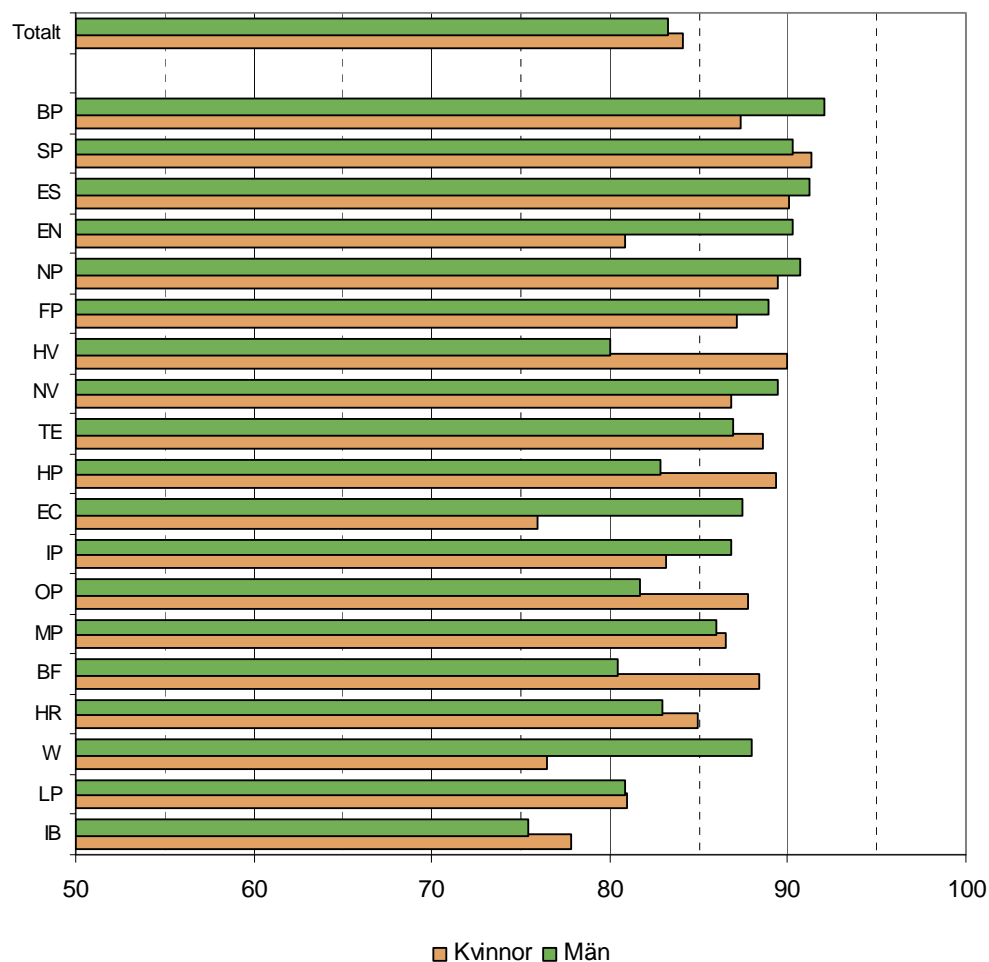
Hösten 2009 gick 148 000 ungdomar i gymnasieskolans första år. Ett år senare återfanns **inte** 9 700 ungdomar i gymnasieskolan, eller 7 procent av eleverna. Dessa hade antingen hoppat av eller gjort ett studieuppehåll. Ytterligare 19 500 elever, 13 procent, hade bytt utbildning. Flertalet av dem som bytte utbildning hade gått om första året. Av eleverna i år 1 går ungefär 25 000 elever om. Elever med utländsk bakgrund byter i större utsträckning utbildning än elever med svensk bakgrund. Män byter i något högre utsträckning utbildning än kvinnor.

Syftet med individuella program är att eleven ska fortsätta sina studier vid ett nationellt eller specialutformat program. Av dem som var nybörjare på individuella program hösten 2009, det vill säga inte varit inskrivna på gymnasiet tidigare, hade omkring 36 procent bytt utbildning ett år senare. Andelen som byter från individuella program varierar kraftigt mellan landets kommuner. I ett fåtal kommuner byter alla eller nästan alla till annan gymnasieutbildning. I andra kommuner är andelen som byter lägre än 20 procent.

Det finns betydande skillnader mellan gymnasieskolans olika utbildningar avseende avbrott och byte av utbildning. I diagram 6 redovisas andelen elever som går kvar på samma utbildning ett år efter att de påbörjade sina gymnasiestudier. För eleverna som var nybörjare i gymnasieskolan hösten 2009 fortsatte 84 procent på samma utbildning nästa läsår. Bygg- och samhällsvetenskapliga utbildningar har störst andel elever som fortsätter på samma utbildning. Minst andel elever som fortsätter finns på livsmedelsutbildningar och International Baccalaureate.

Utbildningar som från början har en ojämn könsfördelning blir i allmänt ännu mera skeva under studietiden i gymnasieskolan. I de redan mansdominerade utbildningarna el och energi är andelen som stannar kvar omkring 10 procentenheter större för män än för kvinnor. På motsvarande sätt förstärks de kvinnodominerade utbildningarna hantverk och barn- och fritid. Två verksamheter som får en jämnare könsfördelning det andra studieåret är estetiska och teknikutbildningar.

Diagram 6. Andel elever som under andra studieåret går kvar på samma utbildning som de påbörjade hösten 2009. Fördelat på utbildning⁴ och kön. Procent

Skolverket publicerar i år nya tabeller på riksnivå om avbrott, studieuppehåll, byte av utbildning samt elever på samma utbildning sedan studiestarten. Verksamhetsförändringar redovisas för såväl två som tre studieår.

Försöksverksamhet med spets- och lärlingsutbildningar

Sedan hösten 2009 pågår ett försök med spetsutbildningar inom gymnasieskolan. Läsåret 2010/11 finns 20 spetsutbildningar på 18 olika skolor. Hösten 2010 deltog 555 elever på dessa utbildningar. Nu går 160 elever i år 2 och 395 elever i år 1. Det är i stort sett lika många kvinnor som män som deltar, 279 kvinnor och 276 män.

⁴ De olika utbildningarna är: barn- och fritid (BF), bygg (BP), el (EC), energi (EN), estetisk (ES), fordon (FP), handels- och administration (HP), hantverk (HV), hotell- och restaurang (HR), industri (IP), International Baccalaureate (IB), livsmedel (LP), medie (MP), naturbruk (NP), naturvetenskap (NV), omvårdnad (OP), samhällsvetenskap (SP), teknik (TE) samt Waldorf(W).

Försöket med lärlingsverksamhet är nu inne på sitt tredje år. Bristande rapportering från skolorna om vem som deltar i försöket gör att statistikredovisning inte är möjlig. Alltför många skolor gör ingen skillnad vid elevredovisningen på lärlingar och elever som följer den vanliga yrkesutbildningen. Skolverket ger såväl tillstånd att få delta i försöksverksamheten som statsbidrag till huvudmännen. Utifrån denna information uppskattar Skolverket att cirka 10 000 elever detta läsår deltar i lärlingsförsöket.

Skolverket redovisar dessa försöksverksamheter på annat sätt än genom statistikredovisning, i särskilda regeringsuppdrag. Den intresserade läsaren hänvisas därför till dessa rapporter.

Tabeller på Skolverkets webbplats

Vill du se de aktuella tabellerna där uppgifterna är hämtade så hittar du dem på Skolverkets webbplats under länken Statistik & analys. Där finns Sveriges officiella statistik om gymnasieskolan för läsåret 2010/11 på riksnivå samt statistik på kommun-, läns- och skolnivå.